

купецької дочки Ганусі»). Різноманітні сюжети, пов'язані із такими комічними непорозуміннями, представлені також у «Письмовнику» М. Курганова: в «Повісті про потішного педанта» недалекому псевдорозумнику підкладають у ліжку замість молодиці перевдягненого конюха, а у 326 історії дружина, нарядивши чоловіка у своє вбрання, відправляє його на побачення із коханцем (епізод, подібний до 7 новели VII дня «Декамерона»). Цілком закономірним є й звернення до мотиву «чоловік удає жінку заради любовних пригод» М. Чулкова у крутійському романі «Гожа кухарка, або Походеньки розпусної жінки», адже сама стихія пікарески вимагає удавань та перевдягань: коханця Ахаля Мартона видає за свою сестру і таким чином вводить в оману власного чоловіка.

Інші різновиди псевдоморфних персонажів із комічним змістовним наповненням в українській та російській прозі к. XVIII – I п. XIX ст. не настільки поширені, як вище розглянуті, та не мають чітко вираженого зв'язку із певними жанрами чи нарративними традиціями.

Отже, українські та російські письменники демонструють небезпідставний інтерес до інваріантів персонажів, псевдоморфності яких виникає внаслідок вербально-позиційного удавання (I, III, V групи), як засобів сатири. При цьому, вони по-своєму конкретизують їхні образи, пристосовуючи до потреб дійсності. Міжтекстові зв'язки творів, у яких функціонують такі фігури, проявляється на проблемно-тематичному рівні: включені в різні сюжетні ситуації ці псевди слугують спільній меті – вираженню критичного ставлення до плазування перед багатством та чинами (самозванці), лицемірства, ханжества (псевдоправденики), пихатої неосвіченості (псевдорозумники), примітивної забобонності, довірливості, захоплення «трансцендентним» (псевдоінфернали). Мотиви, засновані на формально-сутнісній невідповідності «живого» та «неживого/матеріального» користуються популярністю завдяки співвіднесеності із анекдотичними та фантастичними оповідними традиціями. Типологічні паралелі засвідчують значний комічний потенціал цього матеріалу. Водночас, подібні тенденції в кожній із обраних для компаративного висвітлення літератур к. XVIII – I п. XIX ст. мають свої векторні пріоритети, які впливають на результати комічної конкретизації псевдоморфності та засвідчують самобутні шляхи їх розвитку на даному етапі. Так, зокрема, російські автори частіше використовують псевдів у контексті любовно-еротичної, авантурної тематики та алегорично-фантастичних форм журнальної сатири. Натомість українська проза більше позначена тенденціями реалістично-побутової репрезентації феномену в комічному аспекті.

Цікавим та перспективним, на нашу думку, видається також дослідження різновидів комічних псевдоморфних персонажів української та російської драматургії к. XVIII – I п. XIX ст. з метою виявлення універсальних подібностей загальнолюдського характеру та національної специфіки відповідних літератур.

Література:

1. Александрова Г. Порівняльні дослідження сюжету в межах національної літератури // Літературознавчі студії. – 2010. – Випуск 26. – С. 3–7.
2. Байбурин А. К. Ритуал в традиционной культуре. Структурно-семантический анализ восточнославянских обрядов / А. К. Байбурин. – СПб.: «Наука», 1993. – 253 с.
3. Кржижановский Ю. Девушка-юноша (к истории мотива «перемена пола») / Пер. с польского // Русский фольклор. Вып. 8. – Л., 1963. – С. 56–66.
4. Макаренко Е. К. Жанровый аспект сюжета самозванства в русской драматургии и историографии конца XVIII – первой трети XIX вв. Дис. канд. фил.н. 10.01.01 – русская литература. – Томск: Том. гос. ун-т 2002. – 232 с.
5. Мелетинский Е. О литературных архетипах / Е. Мелетинский. – М.: Рос. Гос. Гумнитарн. Ун-т. Чтения по теории и истории культуры. – Вып. 4., 1994 – 136 с.
6. Никанорова Е. К. Мотив неузнанного императора в историко-беллетристических произведениях к. XVIII – н. XIX века // Роль традиции в литературной жизни эпохи: Сюжеты и мотивы. Сб. науч. тр. / Отв. ред. Е. К. Ромодановская, Ю. В. Шатин. – Новосибирск: Изд-во Новосиб. гос. ун-та, 1995. – С. 39–52.
7. Рак В. Д. Русские литературные сборники и периодические издания второй половины XVIII века (Иностранные источники, состав, техника компиляции). Автореф. дис. на соискание ученой степени доктора филологических наук. Специальность 10.01.01 – русская литература. – Ленинград: Институт русской литературы (Пушкинский дом) АН СССР, 1990. – 47 с.
8. Рюмина М. Эстетика смеха. Смех как виртуальная реальность: Монография / Марина Рюмина. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 320 с.
9. Улюра Г. Гендерно маркированное передевание как комическое (на материале русской классической литературы) // Докса. Збірник наукових праць з філософії та філології. – Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2004. – Вип. 5. – С. 335–342.
10. Фрейденберг О. М. Идея пародии: (набросок к работе) // Сборник статей в честь С. А. Жебелева. – Л.: Без указания издательства, 1926. – С. 378–396.
11. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности / О. М. Фрейденберг. – М.: «Восточная литература РАН», 1998. – 800 с.

УДК 808.5:811.161.2

О. О. Романова,

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, м. Харків

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО МОВЛЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЕКОНОМІСТА

У статті проаналізовано особливості процесу формування мовленнєвої культури економіста; вказано на деякі типові порушення норм літературної мови серед студентів, що можуть завважати взаєморозумінню між фахівцями і сформульовано аспекти, на які необхідно звернути увагу, щоб уникнути цих незручностей; запропоновано необхідні засоби для вдосконалення підготовки економіста.

Ключові слова: культура спілкування, ділове мовлення, мовленнєва культура, мовна поведінка особистості, мовна свідомість, мовленнєва діяльність.

UKRAINIAN SPEECH CULTURE AS ONE OF THE COMPONENTS OF THE PROFESSIONAL ECONOMIST CULTURE

The process of forming an economist's speech culture has been analyzed in this article and pointed to some breach of the norms of the literary language, among students which can prevent mutual understanding among specialists. The authors foreground the aspects which deserve attention in order to avoid possible inconveniences in communication and suggest essential necessary measures for improving professional training of economists.

Culture of speech means compliance with established language standards for verbal and writing language aspects, as well as conscious, purposeful, skillful use of linguistic resources depending on the communication aim and circumstances. Consequently, speech culture implies the culture of thinking and the culture of social and spiritual relations of people.

Professional culture of an economist does not only concern all those things which are created by people's hands and intellect; it also includes long-standing social behavior, which is recreated in concrete situations, where speech culture acts as his/her spiritual identity.

Essential elements of economist's speech culture must include correct pronunciation, fluency and eloquence, accenting main ideas, phonetic expressiveness, into national flexibility, discrete diction, measured speech tempo, correct logical stress, psychological intervals, reciprocal harmony between the content and tone, between separate words, gestures and mimics; they must avoid vulgarisms, parasite and archaic words, excess foreign words.

Economist's professional speech is speaking activity, when the economist laconically formulates his/her opinion and expresses it due to the system of linguistic means with lexis containing special professional terminology.

To form economist's professional speech, it is advisable to introduce new terminology, to use earlier acquired professional lexis, to comply with proper grammatical shaping of utterances, logics, consistency, reasonableness, coherence and integrity. Linguistic education of the prospective economist is an important factor of his/her readiness for intellectual activities in the informational environment.

High level of speech culture is an important asset of a civilized person. To make our speaking habits perfect is a must.

Keywords: *communicative culture, business discourse, speech culture, individual speech behavior, conduct of personality, speech consciousness.*

КУЛЬТУРА УКРАИНСКОЙ РЕЧИ КАК ОДИН ИЗ КОМПОНЕНТОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ЭКОНОМИСТА

В статье проанализированы особенности процесса формирования речевой культуры экономиста; указаны некоторые типичные нарушения норм литературного языка среди студентов, которые могут мешать взаимопониманию между специалистами и сформулированы аспекты, на которые необходимо обратить внимание во избежание этих неудобств; предложены необходимые средства для совершенствования подготовки экономиста.

Ключевые слова: *культура общения, деловая речь, речевая культура, речевое поведение личности, языковое сознание, языковая деятельность.*

Сучасне суспільство не може існувати без мови – найважливішого засобу спілкування, засобу вираження думок та передачі досвіду сучасникам і нащадкам. Мовлення – це не просто лад слів, а й лад думок та почуттів. Важливе значення має також вивчення й правильне використання мовних засобів у вираженні думки залежно від мети й змісту висловлювання, яке досягається тільки за допомогою культури мовлення.

Культура мовлення – це дотримання ustalених мовних норм усної й писемної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Отже, культура мовлення – це й культура мислення та культура суспільних і духовних стосунків людини.

До сьогодні ментальною рисою українців є повага до педагога, чиє слово є основним засобом виховання і навчання, живим прикладом для наслідування. Зауважмо, що йдеться про вчителя будь-якого фаху. Якщо майбутні вчителі української мови усвідомлюють необхідність фахових знань та відповідних умінь і навичок їх застосування у професійному дискурсі, то студенти-нефілологи нерідко ігнорують заняття з української мови, нехтують мовними нормами. Відсутність належної культури українського мовлення майбутніх фахівців завтрашньої культурної еліти суспільства, на нашу думку, не сприяє нормалізації мовної ситуації в Україні.

Питання мовної культури були об'єктом наукової уваги в лінгвістиці, їх розглядали відомі мовознавці, зокрема, І. Огієнко, О. Потебня, В. Виноградов. Пізніше фахівці в галузі державного управління й мовознавства – Н. Бабич, В. Князєв, І. Плотницька, П. Редін, С. Шумовицька – наголошували на необхідності визначення оптимальної мовленнєвої поведінки в певній ситуації, звертали увагу на важливість культури мовлення в професійно-кваліфікаційній характеристиці фахівців будь-якого профілю.

Професійна культура економіста – це не тільки все те, що створено руками й розумом людини, а й вироблений роками спосіб суспільної поведінки, що відтворюється в конкретних ділових ситуаціях, де культура мовлення економіста виступає його духовним обличчям.

Висока культура мовлення означає володіння багатством мови, уникнення у мовній практиці газетних штамів, канцеляризмів, діалектизмів, досягнення такої усної і писемної форми спілкування, яка б найповніше, найточніше передавала зміст думки. Особливо важливим це є для економістів, оскільки для них вміння встановлювати зворотний зв'язок з людьми, партнерами, тобто мистецтво ділового спілкування, є запорукою повної реалізації своїх інтересів. Рівень дотримання мовленнєвого етикету, – культури спілкування часом впливає на поведінку співрозмовника більшою мірою, ніж предметний зміст мовлення [9, с. 36].

Основою мовленнєвої культури економіста є грамотність, тобто дотримання загальноприйнятих літературних норм у використанні лексичними, фонетичними, морфологічними, синтаксичними і стилістичними засобами мови. Та цим поняття мовленнєвої культури не вичерпується. Мовлення має бути не тільки правильним, а й лексично багатим, синтаксично різноманітним. Щоб цього досягти, необхідно дотримуватися норм літературної мови, користуватися словниками, вдумливо читати політичну, економічну, наукову літературу, звертаючи при цьому увагу на вживання окремих слів, на особливо вдалі висловлювання, на побудову речень. Потрібно активно розвивати своє мовлення: вчитися усно і письмово викладати свої думки, виправляти себе, правильно будувати сказане, шукати найкращі й найдоцільніші варіанти висловлювання [9, с. 36].

Культура мовлення тісно пов'язана й з культурою мислення. Адже якщо економіст чітко, логічно мислить, тоді й мовлення у нього зрозуміле, логічне. Якщо у людини немає логічної думки, якщо вона говорить про те, чого не розуміє або не знає, тоді й мовлення плутане, беззмістове, захарашене зайвими словами [9, с. 37]. Мова є засобом набуття, здійснення, розвитку та передачі професійних навичок.

Культура професійного мовлення включає: володіння термінологією даної спеціальності; вміння будувати виступ на професійну тему; вміння організувати професійний діалог і управляти ним; вміння спілкуватися з неспеціалістами з питань професійної діяльності.

Одним із важливих напрямів мовної підготовки й формування професійної культури фахівця є вдосконалення володіння мовою професії, тобто знання термінології, здобуття навичок у введенні спеціальної лексики в професійні тексти. Доцільно наголосити на трьох аспектах узваної проблеми: культурі професійного мовлення як невід'ємної складової

іміджу фахівця; формулах українського мовного етикету в професійному спілкуванні; особливостях функціонування економічної термінології у сфері економіки. Акцентується увага лише на особливостях функціонування економічної термінології, оскільки від її ґрунтовного засвоєння, постійного вдосконалення залежить рівень професійних знань, професійної компетентності (бухгалтера, податкового інспектора, менеджера, економіста), рівень професіоналізму, мовної й мовленнєвої культури особистості.

Низька культура мовлення економіста характеризується порушенням правил слововживання, граматики, вимови та наголошення, написання. Наприклад, помилково вживають вислови *добро пожалувати* замість *ласкаво просимо*, *підписка газет* – *передплата газет*, *дякувати його* – *дякувати йому*; неправильно наголошують слова: *рòблю, пи'шу, підéмо замість роблю', пишу', підемо*. Ознакою низької культури мовлення є оглушення дзвінких приголосних у кінці слів і складів, м'яка вимова шиплячих, коли вимовляють *чòму, ич'ьо замість чому, що*.

Багато помилок у мовленні економіста трапляється через неточність вживання паронімів, синонімів, слів іншомовного походження тощо. Наприклад, «багато паронімів є словами, що походять від одного кореня, але мають різне префіксально-суфіксальне оформлення: *банкрот* чи *банкрут*. В українській мові обидві форми досить довго співіснували, проте в останні десятиліття виявилася тенденція віддавати перевагу утворенню з *у*»: *збанкрутоване підприємство, збанкрутіла система, ідеологічний банкрут* [7, с. 82]; *гривня* (грошова одиниця незалежної України) – *гривна* (металева шийна прикраса у вигляді обруча) [7, с. 86]; *міркування* (результат роздумів, думка, погляд, переконання) – *розмірковування* (заглиблення думками в щось, усебічне зважування чогось) [7, с. 97]; *дільниця* – *ділянка*; *громадський* – *громадянський*, уживання в певній мовній ситуації слів чи словосполучень іншого функціонального стилю, нерозуміння буквального значення рідко-вживаних чи застарілих слів, неправильне вживання запозичень, порушення норм сполучності тощо. Українська мова багата на синоніми, проте в мовленні економіста часто перевагу віддають якомусь одному слову із синонімічного ряду, причому не зовсім доречному. О. Пономарів це пояснює недостатнім рівнем володіння рідною мовою, впливом інших мов, невибагливістю у доборі засобів мовного спілкування [7, с. 33]: *завдяки підтримці*, а не *дякуючи підтримці* – *дякуючи слухачам*; *здібний* (тобто талановитий) – *здатний* (спроможний на щось); не *малоімуцій*, а *незможний*, *малозабезпечений*, *низькооплачуваний*; *скарб* (коштовності, цінні речі) – *майно* (речі, які комусь належать на правах власності) та ін. На думку О. Пономаріва, «слова іншомовного походження є одним із шляхів збагачення лексичного складу кожної мови» [7, с. 125]. Проте запозичати треба тоді, коли мова не має власного лексичного позначення для якогось поняття [7, с. 126]. У мовленні економіста трапляється засмічування зайвими іншомовними словами: замість *збут*, *організація збуту* – *маркетинг* (анг.), *вкладання* (капіталу) – *інвестиції* (лат.), *керівник* – *менеджер* (анг.).

Надзвичайно багато лексичних кальок, напр.: *не дивлячись на, фамілія, учбовий, рахую, на рахунок, любий* замість *незважаючи на, прізвище, навчальний, вважаю, щодо, будь-який*. Інколи мовець і не підозрює про своє ураження суржилом, хоч і послуговується ним тривалий час (*всьо, здача, тоже, все рівно, куда, сюда, туда* замість *все, решта, теж, все одно, куди, сюди, туди*). Але частіше – це ознака байдужості, адже той, хто промовляє слова *вроді, вообщє, тіпа, ладно, ужас, кашмар, привітик*, добре знає, що це неправильно. «То як маємо трактувати наш суржик? – наголошує О. Сербенська. – Не як нашу вину, а як нашу органічну слабкість, хворобу, яку треба лікувати. Нашою виною, моральною хобою є хіба загальне лінивіство, крутіїство та лизунство (І. Франко) і, як неодноразово підкреслював І. Огієнок, небажання пильно й ненастанно вчитися рідної мови, невизнання того, що існує складна наука рідної мови». А чи залежить успішність людини в житті від того, як вона говорить? Неодмінною умовою ясності й дохідливості усного вислову є правильне наголошування слів і літературна вимова звуків. Помилки в наголошуванні слів, вимові звуків і їх сполучень не тільки утруднюють розуміння висловленого, а й заважають ширенню та засвоєнню усталених норм. Потрібно дотримуватися основних принципів наголошування. Бо у прикладах, поданих нижче завжди чуємо навпаки не тільки серед студентів, а й серед викладачів. Усі добре знаємо, що віддієслівні іменники середнього роду на *-ання*, у яких більше двох складів, мають наголос, як правило, на суфіксі: *навчАння, завдАння, запитАння, читАння, визнАння, видАння, пізнАння, послАння* (АЛЕ: *нЕхтування від нЕхтувати, бігання від бігати* (тут по-іншому не скажеш)), то чому ж говоримо неправильно?

Кожна освічена людина має дотримуватися культури своєї мови, а особливо це стосується спеціалістів, які повинні не допускати мовних помилок у своїй сфері діяльності.

Правильна вимова, вільне, невимушене оперування словом, уникнення вульгаризмів, архаїзмів, слів-паразитів, зайвих іншомовних слів, наголошування на головних думках, фонетична виразність, інтонаційна розмаїтість, чітка дикція, розмірений темп мовлення, правильне використання логічних наголосів і психологічних пауз, взаємовідповідність між змістом і тоном, між словами, жестами та мімікою – необхідні елементи мовної культури економіста.

Отже, культура мовлення – це частка загальної професійної культури економіста, а її відсутність – свідчення бездуховності і безграмотності людини. Мистецтво спілкування завжди вважалося органічною складовою професіоналізму ділової людини, економіста нового типу, який повинен мати нестандартний погляд на речі, відзначатися високою етикою у спілкуванні, гнучко розподіляти обов'язки, володіти Божим даром – харизматичним вмінням подобатися людям, надихати їх, вести за собою не силою наказу, а силою аргументів, переконуючого слова, яке з давніх часів вважалося божественним даром.

Формування високої культури мовлення є невід'ємною рисою загальнолюдської культури. Зокрема для економіста культура усного й писемного мовлення є не лише відображенням його вихованості, інтелігентності, а й встановлює в цілому культуру його праці, культуру взаємин у щоденному спілкуванні в найрізноманітніших сферах мовленнєвої діяльності: від приватного спілкування – до спілкування на державному рівні. Процес формування професійної культури мовлення економіста складається з таких основних компонентів: засвоєння професійної лексики і термінології економічного (податкового) фаху; роботи зі словниками, довідниками; формування вмінь сприймати, відтворювати й створювати фахові тексти різних стилів мови; моделювання мовленнєвих ситуацій, які виникатимуть у майбутній професійній діяльності; боротьба з мовленнєвою неохайністю в спілкуванні, уникнення типових порушень літературної мови в мовленнєвих стереотипах фахової галузі.

Слід зауважити, що професійне мовлення економіста – це мовленнєва діяльність, у процесі якої економіст лаконічно формулює свою думку і висловлює її за допомогою системи мовних засобів, лексичний зміст яких містить спектр спеціальної професійної термінології. Для формування професійного мовлення економіста необхідним є введення нової термінології, використання вже засвоєної професійної лексики, дотримання правильного граматичного оформлення висловлювань, логічності, послідовності, аргументованості, зв'язності й цілісності. Мовна освіта майбутнього економіста є важливим чинником його готовності до активної інтелектуальної діяльності в інформаційному просторі.

Високий рівень мовної культури – невід'ємна риса культурної людини. Удосконалювати свою промову – завдання кожного з нас.

Література:

1. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручник / Н. Ю. Бутенко. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.
2. Етика ділового спілкування: Курс лекцій / Т. К. Чмут, Т. Л. Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осечинський. – К.: МАУП, 1999. – 208 с.
3. Кубрак О. В. Етика ділового та повсякденного спілкування: Навчальний посібник з етикету для студентів / О. В. Кубрак. – 3-тє вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 222 с.
4. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / За ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці: Книги – 21, 2006. – 496 с.
5. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: Навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
6. Огієнко Іван. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу / Іван Огієнко. – К.: Фірма – Довіра, 1992. – 141 с.
7. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: [навч. посібн.] / О. Пономарів. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.
8. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум: навчальний посібник / О. А. Сербенська. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
9. Хміль Ф. І. Ділове спілкування: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ф. І. Хміль. – К.: «Академвидав», 2004. – 208 с.

УДК 821.161.2.08

Л. В. Собчук, О. Л. Лотоцька,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

НАРАТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ РОМАНУ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО «СЕВЕРИН НАЛИВАЙКО»

У статті розглядаються особливості художньої майстерності Миколи Вінграновського-прозаїка на прикладі матеріалу роману письменника «Северин Наливайко». Евристичну плідність і ефективність протягом аналізу наративної організації твору виявив наратологічний концепт «текстової інтерференції», докладно розроблений німецьким славістом В.Шмідом.

Ключові слова: художня майстерність, наратив, типи нарації, текстова інтерференція.

NARRATIVE ORGANIZATION OF MYKOLA VINHRANOVSKY'S NOVEL «SEVERYN NALYVAYKO»

The article deals with the problems of M. Vinhranovsky's artistic skill as a prosaist on the material of «Severyn Nalyvayko» novel. M. Vinhranovsky could successfully combine everything in the novel: the descriptions, the associations, the necessary artistic detail, and careful selection of events. The narratological theory of «text interference» elaborated by V. Shmid is rather efficient through the analysis of literary paradigms development. All manifestations of interference in the text are used to demonstrate the characters and their mental flow. Narrator in the novel appears in the new position, became a part of some kind of dialogue in which he and his hero are involved. Through the association, reflection, vizions, internal monologues, improper direct speech the writer deeply penetrates into the inner world of his characters who become also the witnesses of the story.

Key words: artistic skill, author's narrative, types of narration, text interference.

НАРАТИВНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ РОМАНА НИКОЛАЯ ВИНГРАНОВСКОГО «СЕВЕРИН НАЛИВАЙКО»

Статья посвящена проблеме художественного мастерства Н.Винграновского-прозаика на примере материала романа писателя «Северин Наливайко». Эвристическую плодотворность и эффективность в ходе анализа наративной организации произведения обнаружил нарратологический концепт «текстовой интерференции», подробно разработанный немецким слави́стом В. Шмидом.

Ключевые слова: художественное мастерство, нарратив, типы наррации, текстовая интерференция.

Роман «Северин Наливайко» завдяки нестримній винахідливості актора-режисера-прозаїка, що мав потужний досвід ліричного поета, увиразнює необхідність нових засобів текстотворення з допомогою міфем і міфологем на історичному матеріалі.

Евристичну плідність і ефективність для аналізу тексту виявив наратологічний концепт «текстової інтерференції», докладно розроблений німецьким славістом В. Шмідом.

Якщо спиратися на текстуалізований рукою письменника художній світ Вінграновського на підставі самостійно прочитаного твору письменника, то інтерпретатор-літературознавець реально спілкується з фізичним читачем з цього приводу через візію художнього світу, яка забезпечує можливість пізнання цього ідеального феномена роману «Северин Наливайко» через взаємовідбиття (інтерференцію) трьох концептуально важливих образів, які безпосередньо чи опосередковано текстуально проходять через увесь твір. Присутність цієї триади забезпечується композицією твору, стратегія якої (композиції) належить до компетенції всезнаючого розповідача-наратора.

Кожен з учасників подій сприймає один одного почергово, осібно, попарно, намагається проникнути в наміри протагоніста, оцінити і спрогнозувати їх, аби вибудувати власну поведінку (і своїх приборників), врешті перемогти, або домогтися своєї зверхності і натомість васальної залежності інших або їх загибелі. І це не просто «групування образів», а таке їх розміщення/структурування, яке має ситуативно-оцінний характер і так омовляється письмово у тексті. Промислена інтенція кожного з триади після моменту осмислення (проговорення) постає не як безособова інформація-думка, а як елемент наративу, який має певний сенс і націлений у далеку ледве досягну мету: «Тепер вони троє – Жолкевський, Наливайко й Газі-Гірей – зійшлися один проти одного на Дністрі. Кожен стояв проти двох: Жолкевський – на Наливайка і хана, Наливайко – на хана і Жолкевського, а хан – на Жолкевського і Наливайка. Тепер вони троє розминуться вже не могли. Усі вони втрьох мусили один одного бити, бити на смерть...» [1 (2, с. 12–13)].

Здається, на перший погляд, що це «пряма авторська характеристика», викладена раціонально, логічно. Але відразу за таким режимом інформування, автор змінює ракурс чуттєво-раціонального інформування: відзначено, що було «перед очима Жолкевського», що він чув («Жолкевський прислухався»), «відчував погляд» на собі «польського війська». Водночас гетьман дивився і «вверх по Дністру». Якщо польський гетьман догадався, чий «голос дуднів», і від подиху ординських коней йому «стало тепліше», то від того, що побачив там, де «туману не було», візуальне бачення Жолкевського стало «розуміючим»; його зір прояснювався минулим досвідом, бо бачив не тільки заломлені вітром шапки і «голотні» і «стягнені в чотирикутник вози і мажі» без викопаного рова, і як «нетерпляче переступала десь (!) тисяча наливайківської кінноти», одинадцять гармат, то він як головнокомандувач «подумав» і внаслідок цього «подав капітанам знак виводити